

Engelsmannen porträtteras

NATIONALKARAKTÄR är ett gammalt, bland bildat och reflekterat folk komprometterat ord, beteendemönster är ett tämligen nytt och ganska distingerat ord. Vad är skillnaden? Den grundläggande olikheten ligger däri att man med nationalkarakter menar, eller åtminstone tidigare allmänt menat, för ett folk gemensamma egenskaper som beror på arv och i det väsentliga är oföränderliga — folken har skapats på det sättet eller blivit sådana under ett uråldrigt utvecklingskede — medan beteendemönster avser drag som utbildats genom miljö och historia och ständigt förändras. I det ena fallet tänker man sig att karaktären bestämmer historien, i det andra tvärtom. Att ordet beteendemönster segret beror väl främst på att nyare forskning inte finner några mera betydande skillnader mellan raser och folk, som inte kan förklaras genom miljö. All sannolikhet talar för att de genomsnittliga olikheterna i intelligens, sensibilitet och moralisk anpassningsförmåga är små eller obefintliga. Det är snarare attityder och vanor än egenskaper i detta ords egentliga betydelse som skiljer.

Engelsmannen *Geoffrey Gorer* har skrivit en rad böcker om olika folk (bland andra ryssar och amerikaner) och använder härvid orden karaktär och nationalkarakter. Men han begagnar ordet i en betydelse som har föga med den hävdvunna att skaffa; ett folks karaktär är miljöbetingad och föränderlig, det är den självfallna utgångspunkten.

Gorers senaste bok *Exploring English Character* (The Cresset

Den engelske polisen, "en av de främsta orsakerna till att England är så behagligt att leva i". (Teckningen av Birger Lundquist.)

press, 30 shilling) bygger på en genom tidningen *People* anordnad, synnerligen omfattande opinionsundersökning. Över 10.000 briter av skilda socialgrupper, kön och yrken samt från skilda delar av landet har tillfrågats om erfarenheter, vanor, åsikter; differenserna mellan olika grupper är för övrigt påfallande små. Främst har Gorer sökt få fram inställningen och beteendet i mera personliga sammanhang: barnuppfostran, förhållandet mellan könen, religiös tro. Resultaten är sällan överraskande, i stort sett

tycks engelsmännen motsvara de populära föreställningar som är gängse bland andra folk. Man får en bild av god anpassning, lojalitet, dygd, konventionalism, en något ledsam förträfflighet. Mot mera bestämda slutsatser bör dock varnas; vi vet i huvudsak inte hur efter samma metod företagna undersökningar skulle falla ut i fråga om andra folk. Gorers arbeten om ryssar och amerikaner är av flera skäl, främst skillnaderna i metod, inte jämförliga; de reflexioner Gorer själv gör är ofta tydligt betingade av hans speciella psykologiska inriktning och sociala situation.

På några punkter synes det dock högst sannolikt att engelsmännen genomsnittligt företer markerade särdrag i förhållande till andra jämförliga folk. Att behärska sina impulser, att vara vänlig, hänsynsfull och fördragssam — detta är egenskaper som det stora flertalet framhäver som väsentliga; de självförebärelser som redovisas gäller till stor del ovanlighet, retlighet, bristande förståelse för andra. I många svar framträder denna önskan att vara snäll — ordet god är lite för starkt och stort — på ett gripande sätt. Ett ständigt aktgivande på det egna humöret, det egna uppträdandet, kompletterar denna hygglighetsidealism. Man får intrycket att varje engelsman är sin egen polis — skall det kallas hämning,

självdisciplin eller hög civilisation?

Med detta sammanhänger en utomordentlig respekt, eller kanske man bör säga entusiasm, för lagens och ordningens professionella representanter, för polisen. På frågan "Vad tycker ni om polisen?" fick Gorer nästan genomgående ytterst positiva svar, oberoende av vilken samhällsklass den tillfrågade tillhörde. Här ett par typiska uttalanden: "Jag tror att de (poliserna) står för allt engelskt; de verkar kanske litet tröga, men de är pålitliga, hederliga och vänliga. Jag har den största beundran för våra poliser och är stolt över att de är berömda utomlands." "En överansträngd, underbetald kår. En av de främsta orsakerna till att detta land är så behagligt att leva i." Det är svårt att tänka sig att omkring 75 procent av folket i ett annat land skulle ge sådana svar. Beror det på frändskap mellan engelsk inställning och det uppträdande som allmänt kräves av poliser; eller är polisen så hygglig därför att den rekryteras inom ett hyggligt folk; eller har en hygglig polis gjort engelsmännen hyggliga? Gorer lutar — på invecklade och svaga skäl — åt det sistnämnda alternativet; han anser att polisen sedan ett århundrade är en mönsterkår, som blivit en modell för det engelska folket, och därför är en polisman en idealtypisk engelsman.

Den brittiska puritanismen synes bestyrkt av Gorers undersökning; här får vi inga avslöjanden i stil med Kinseyrapporten. Mer än hälften av de tillfrågade ogillar alla utomäktenskapliga förbindelser, och nästan lika många av de gifta förklarar att de inte haft någon sådan förbindelse; endast hos ett ringa fåtal antyds en sexualmoral som man efter behag kan kalla fri eller libertinös. Även bland de yngre dominerar kyskhets- och trohetsföreställningar; vad Gorer kallar den hypokondriska inställningen, nämligen att avhållsamhet skulle vara fysiskt eller psykiskt riskabel, har praktiskt taget ingen betydelse för den engelska ungdomen. Dubbelmoralen är föga framträdande; visserligen gillar flera män än kvinnor sexuell aktivitet före äktenskapet, men skillnaden är inte mer än omkring 15 procent, och otrohet inom äktenskap ogillas allmänt.

Hygglighets- och rättvisemoralen markeras emellertid starkt i reaktionen inför otrohet; de alla

11/10

flesta utgår från att äktenskapsbrottet inte bör leda till brytning, och ett stort antal anser att den fördelade bör rannsaka sina egna fel och söka nå uppgörelse och försoning. Bland männen är det vanligt att tro att kvinnorna är mera sexuellt intresserade än de själva, och detsamma tror kvinnorna om männen. Detta och andra förhållanden kommer Gorer att anta att sexualiteten är av relativt ringa betydelse i England; det är samlivet, hemmet och barnen som betraktas som det viktiga i äktenskapet, inte erotiken. Sådana generaliseringar är osäkra, men utan tvivel får man av Gorer framställning intrycket av att den sensuella passionen är miss-tänkt och ovanlig.

I kapitlet om barnuppföstran framhävs att föräldrarna särskilt reagerar mot all sorts aggressivitet och grymhet. Att de flesta anser att barnen borde disciplineras bättre än nu sker säger väl ingenting; det tycks folk alltid ha ansett. Möjligen är oviljan mot kroppsliga bestraffningar typisk för engelsmännen (trots att prygel och dödsstraff stannat kvar i strafflagarna); endast omkring en femtedel av föräldrarna, egen-domligt nog mest bland de yngre, håller på aga i någon form.

Den religiösa aktiviteten synes vara starkare i England än hos oss, men säkerligen svagare än vi vänjt oss att anta. En fjärdedel av männen och en femtedel av kvinnorna står utanför alla religiösa samfund. Omkring en sjättedel av befolkningen, främst kvinnor, går i kyrka eller kapell varje söndag, vilket är ofantligt mycket mer än i Sverige; hälften av männen och en tredjedel av kvinnorna går inte alls eller blott vid bröllop och begravningar. Anmärkningsvärt är att mer än 40 procent (alldeles övervägande kvinnor) dagligen har en bönestund. Vad trons innehåll beträffar är läget mindre klart. Gorer har inte ställt frågan om tro på Gud, men väl om tro på ett liv efter detta och andra kristna föreställningar. Nära 50 procent förklarar sig tro på ett liv efter detta, men många menar härvid reinkarnation, att man lever vidare i andras minne eller i blommor eller dylikt; endast 18 procent tror på helvetet. Över huvud blir de grundläggande kristna dogmerna godtagna blott av 6 procent. Den religionens förtunning som Gorer klarlägger har nyss från teologiska utgångspunkter berörts i ett annat arbete (H. G. Wood, *Belief and Unbelief since 1850*).

Så bra människor de är, och vilket ledsamt liv de lever! denna Gorer reflexion i slutet av arbetet är åtminstone inte orinlig. De förklaringsförsök han gör i det sista kapitlet synes där-

emot otillåtligt lösliga. Utifrån den psykologiska doktrin han omfattar påstår han att engelsmännen "egentligen" är aggressiva, men att de aggressiva tendenserna under det senaste seklet blivit förskjutna till det undångömda eller omedvetna, till stor del genom polisens insatser som lagens väktare och folkliga idealbildare. Här stöder sig Gorer på godtyckliga korrelationer, godtyckliga tolkningar av bestämda handlingsmönster, godtyckliga påståenden om hur det verkligen förhåller sig. Blott några stickprov ur denna snårskog av stora och små galenskap. Undertryckandet av aggressivitet fordrar så mycket kraft att man inte har energi kvar till sexualitet. När det blir krig blir engelsmännen duktiga, ty då blir aggressiviteten korrekt. Benägenheten att hålla hundar och katter och att jobba i trädgården blir utlopp (eller hemliga uttryck) för aggressionsviljan; djuret får man behärska och trädgårdsarbetet tonar ned ilskan. Osv. osv. Att man är särskilt snäll bevisar i grunden att man är särskilt argt, det är summan av resonemanget.

HERBERT TINGSTEN

Tvångsandakterna ^{11/10}

De obligatoriska morgonbö- nerna är ett inslag i våra skolor som bryter mot religionsfrihetens princip och likaledes mot den ofta framhävda grund- satsen att undervisningen i kris- tendom inte skall vara dogma- tisk och konfessionell. Än egen- domligare är det att tvångs- andakten finns kvar även vid folkskoleseminarierna; för när- varande är seminarieeleverna skyldiga att delta i två mor- gonandakter varje vecka. Ett antal lärare vid seminariet i Luleå gjorde för nära två år sedan (5 februari 1954) en hän-

vändelse till skolöverstyrelsen om avskaffande av detta tvång. De påpekar i sin skrivelse att det stora flertalet seminarieele- ver nått myndig ålder; "vuxna människor... bör icke, vare sig av enskilda eller av samhället, åläggas deltaga i gudstjänster". Den starkt motiverade fram- ställningen har ännu inte för- anlett någon åtgärd från skol- överstyrelsens sida. Man borde emellertid kunna påräkna att denna speciellt stötande kvar- leva av äldre tiders religions- tvång blir utrensad.

Protest 10/10 - 28/11